

... alebo o tom, prečo v Bohu máme hodnotu, ale mimo Neho si musíme tvrdo vybojovať iba dôležitosť.

V 4. kapitole knihy *12 návykov pre život* Jordan B. Peterson... začínam veriť, že autor je platený od množstva strán, ktoré popíše 😊. V obsiahlej omáčke sa ale nachádza zaujímavá téma. Alan a Barbara Peasovci tvrdia, že *pocit dôležitosti* je najdôležitejší pocit v živote človeka, dokonca dôležitejší než jedlo a prežitie. Práve jemu sa venuje aj Peterson v tejto kapitole. Jeho poslanstvo ohľadom toho je zhruba takéto:

„V časoch, keď viac ľudí žilo v malých vidieckych komunitách, bolo jednoduchšie v niečom vynikať. Niektorí mohli byť najpopulárnejším dievčaťom školy. Iní zas šampiónom súťaže v hláskovaní, matematickým géniom či basketbalovou hviezdou. Žili tu len jeden-dvaja mechanici a zopár učiteľov. Títo miestni hrdinovia mali príležitosť vychutnať si vo svojej oblasti serotonínom stimulované sebavedomie víťaza.“ Avšak vďaka globalizácii, médiám, internetu a ostatným vymoženostiam sveta, v ktorom žijeme, „naše hierarchie úspechu sú v súčasnosti závažne vertikálne. Bez ohľadu na to, ako v niečom vynikáte alebo ako hodnotíte svoje úspechy, vždy sa nájde niekto, pri kom budete vyzerať neschopne. Ste dobrý gitarista, no nie ste Jimmy Page alebo Jack White. Takmer určite neohúrite ani miestnu krčmu. Dobre varíte, ale na svete je veľa skvelých šéfkuchárov. ... Koho zaujíma, či ste premiér Kanady, keď nie ste prezidentom Spojených štátov?“ A to je problém. Náš pocit dôležitosti sa totiž odvíja práve od tohto porovnávania sa s našim okolím. Ak v minulosti k pocitu dôležitosti stačilo v podstate byť dobrým učiteľom, automechanikom, tesárom, obchodníkom v lokálnom svete minimálnej konkurencie a všeobecnej úcty k týmto dôležitým profesiám, dnes to už neplatí. Pri porovnávaní sa na globálnom rebríčku dominancie (úvaha 663) vychádzame z tohto porovnania mizerne. Namiesto pocitu úspechu a dôležitosti máme neustály pocit zlyhania, nedostatočnosti, neschopnosti, porazenosti, menejcennosti. So všetkým, čo s tým súvisí: „Byť na dne nie je dobré. Ľudia na dne sú nespokojní. Ochorejú tam, nikto ich nepozná a nemá rád. Premárnia tam svoje životy. Zomierajú tam. V dôsledku toho hanlivý hlas v našich hlavách splieta zničujúci príbeh. Život je hra s nulovým súčtom. Bezcennosť je predvoleným stavom. Čo iné ako zámerná slepota by mohlo ochrániť ľudí pred takouto ničivou kritikou? Preto celá generácia sociálnych psychológov odporúčala „pozitívne ilúzie“ ako jedinú spoľahlivú cestu k duševnému zdraviu. Ich krédo? Vaším dáždnikom bude lož. Bezútešnejšiu, úbohejšiu a pesimistickejšiu filozofiu si asi nemožno predstaviť: život je taký hrozný, že vás zachráni jedine klam.“

Akú alternatívu ponúka Peterson? Odrezať sa od tejto hry na dominanciu: „Ak sú karty vždy proti vám, hra, ktorú hráte, je pravdepodobne nejako zmanipulovaná (možno vami a ani o tom neviete),“ hovorí. Tomu ako kresťania rozumieme a tleskame tomu. Kresťan vskutku je človek, ktorý vyrástol zo sveta, odrezal sa od jeho rebríčka dominancie a túto detinskú hru sveta na jeho malom pieskovisku už viac nehrá. Dospel a dozrel do skutočného sveta a do skutočného rebríčka dominancie Božieho Kráľovstva (úvaha 664), ako Realitu poeticky nazývame. Toto ale nie je Petersonov prípad. Peterson s touto alternatívou nepracuje, pretože ju nepozná, resp. ju nepovažuje za skutočnú.

Čo teda ostane človeku, ak sa chce „odrezať“ od hry na dôležitosť a dominanciu, ktorú sveta hrá, ale pritom nemá žiaden iný pevný bod, v ktorom by svoj život zakotvil? Oстане mu len... *Ego*.

No a zhruba o tom je celý zvyšok kapitoly, vrátane šikovných tipov a návodov, ako to urobiť: „Začnime tým, že neexistuje len jedna hra, v ktorej môžeme uspieť alebo zlyhať. Je veľa hier, hlavne veľa dobrých hier - takých, ktoré zodpovedajú našim vlohám, efektívne nás i ostatných do seba vtiahnu a udržiavajú, či

dokonca časom zvyšujú svoju úroveň. Advokát je dobrá hra. Rovnako ako inštalatér, lekár, tesár alebo učiteľ.“ Ako hovorí aj nadpis kapitoly: *Neporovnávajte sa s inými. Porovnávajte sa sami so sebou*. Pracujte na sebe a svoju dôležitosť a pocit hrdosti si odvodzujte od toho, že sa pomaly stávate lepším advokátom, lepším inštalatérom, lekárom, tesárom alebo učiteľom, že večer je vždy váš život o niečo lepší než bol ráno, hoci len o milimeter. Považujte sa za víťaza, za dôležitého, dominantného jednoducho preto, že večer stojíte sám pred sebou ako víťaz, ktorý práve porazil svoje ranné „ja“. Radujte sa z toho, že rastiete. Že robíte seba i svet lepším a krajším.

Aj Peterson nakoniec predsa len dospieva k idei presahujúceho zmyslu, ktorý akosi rámcuje tento rast: „Uvedomíte si, že nemá zmysel snažiť sa o lepší život, ak je to na úkor zhoršenia života niekoho iného. Tak sa zamyslite, ako z toho von. Rozhodnete sa hrať náročnejšiu hru. Rozhodnete sa získať lepší život spôsobom, ktorý zlepši aj život vašej rodiny. Alebo život vašej rodiny a vašich priateľov. Alebo život vašej rodiny, vašich priateľov a cudzincov, ktorí vás obklopujú. A čo vaši nepriatelia? Chcete zahrnúť aj ich? Vôbec netušíte, ako to urobiť. Ale študovali ste dejiny. Viete, ako sa nepriateľstvo znásobuje. Takže začnete aj svojim nepriateľom priať len dobré veci, aspoň principiálne, aj keď ešte v žiadnom prípade takéto pocity neovládáte. ... Teraz sa budete sami seba zo zvyku pýtať: „Čo by som mohol urobiť pre lepší život?“ Neprikazujete si, čo máte rozumieť pod „lepším“. Nie ste totalista ani utopista, ani vo vzťahu k sebe, pretože ste sa od nacistov, Sovietov, maoistov a z vlastnej skúsenosti naučili, že totalita je zlá vec. Mierte vyššie. Zamerajte sa na zlepšenie Bytia. Zjednoťte sa vo svojej duši s Pravdou a Najvyšším dobrom. Vytvorte obývatel'ný poriadok a krásu. Prekonajte zlo, zmenšite utrpenie a zlepšite sa.“ S praktickým návodom, ktorý naozaj stojí za to: „Takéto veci môžete objaviť tak, že sami seba položíte (ako keby ste to naozaj chceli vedieť) tri otázky: „Čo ma znepokojuje?“ „Je to niečo, čo by som mohol napraviť?“ A „Chcel by som to naozaj napraviť?“ Ak na ktorúkoľvek alebo všetky otázky odpoviete „nie“, hľadajte ďalej. Mierte nižšie. Hľadajte, kým nenájdete niečo, čo vás trápi, čo by ste mohli napraviť, čo by ste napravili, a potom to napravte. To by na jeden deň stačilo.“

Tu Peterson končí. A kresťanstvo začína. Ako?

Namiesto reálnych dôležitostí Kristus Boh nám udelil dar absolútnej hodnoty: „Pozrite, akú veľkú lásku nám daroval Otec: voláme sa Božími deťmi a nimi aj sme“ (1 Jn 3,1), pretože „dostali ste Ducha adoptívneho synovstva, v ktorom voláme: „Abba, Otče!“ Sám Duch spolu s našim duchom dosvedčuje, že sme Božie deti. Ale ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia“ (Rim 8,15-17). Je to najvyššia možná, najväčšia predstaviteľná hodnota aká len jestvuje či môže jestvovať. Od nej vyššej niet. Výsledok? Nepotrebujem pocit *relatívnej dôležitosti*, plynúci z porovnávania sa s čímkoľvek, keď mám pocit neodňateľnej neprekonateľnej a na všetkom ostatnom úplne nezávislej *absolútnej hodnoty*: som synom (dcérou) Boha, raz a navždy, „lebo Božie dary a povolanie sú neodvolateľné“ (Rim 11,29). Ak v Petersonovom prípade vo svojom úsilí neuspem a večer je môj deň horší, než bo ráno – čo sa stane s mojim pocitom „súkromnej dominancie“? Nežrúti sa? Nezmení sa na skleslosť a depresiu? Nehovoriac o tom, že – hoci to na začiatku popiera – aj on vytvára istú formu bubliny a ilúzie: „Viera je uvedomenie, že tragická iracionálnosť života musí byť vyvážená rovnako iracionálnou oddanosťou základnej dobroty Bytia. Súčasne je odhodlaním odvážiť sa upriamiť na nedosiahnuteľné a obetovať pre to všetko

vrátane (a to je najdôležitejšie) vášho života. Uvedomujete si, že doslova nemáte nič lepšie na práci.“ Iracionálny život, iracionálna viera – a ľudia „dostatočne šialení, aby ... sa o to pokúsili“ a z toho plynúci nakoniec zase len pocit akejsi osobnej výnimočnosti, správnosti, dôležitosti v porovnaní so zvyškom sveta, ktorý ešte k tomuto nedospel... Na druhej strane hodnota zakotvená v Bohu je objektívna. Spočíva v Bohu, ktorý je nemenný. Robí môj život racionálnym práve preto, že mu dáva pochopiteľný a racionálny zmysel, pochopiteľný cieľ a racionálny dôvod, prečo za ním ísť. A bez ohľadu na všetko, stále a vždy som a budem synom (dcérou) Boha, Boh bude môj Otec, Kristus môj Brat a Nebo (čiže Cirkev) moja Rodina a nikto a nič už na tom nikdy a nijako nič nezmení.

Druhá vec – pretože táto hodnota je absolútna a nie relatívna, akékoľvek porovnávanie sa s kýmkoľvek a čímkoľvek, vrátane samého seba, nemá zmysel. Moje Božie synovstvo sa neodvíja od toho, aký som v porovnaní s ostatnými synmi a dcérami Boha. Ani si v ňom navzájom nekonkurujeme, neohrozujeme sa v nejakom úsilí o jeho získanie, pretože už ho vlastnime. Od okamihu krstu sme už zavŕšení ľudia, ako to vyznávala už staroveká Cirkev, podľa ktorej: „pokrtený človek je dokonalou bytosťou, „novým stvorením“ (2K 5,17). Je zbožštený“ (Christoph kard. Schönborn).

Navyše, máme na pamäti slová Písma: „Nesúďte nič predčasne, kým nepríde Pán. On osvetlí, čo je skryté v tme, a vyjaví úmysly srdca“ (1 Kor 4,5). Naša tréningová cesta s Bohom zahŕňa aj okamihy kríz, pádov, temnoty,... navyše (a tu sa stretáme s Petersonom) – Boh pre každého z nás pripravil individuálny tréningový program. Každý ideme svojou vlastnou cestou k svojej vlastnej podobe jednej a tej istej svätosti, ako v exhortácii *Gaudete et exsultate* pripomína pápež František. Kto porovná život vrátnika pri kláštornej bráne so životom pápeža či kardinála? Na konci jeden môže byť svätý a spasený (ako sv. Konrád, myslím) – a druhý stratený a zatratený... Jeden môže prechádzať obdobiami temnoty a vyprahlosti noci duše ako sv. Matka Tereza – a iný sa javiť očiam ako človek plný Ducha len preto, aby na konci zažil to, pred čím varoval Ježiš, že „nie každý, kto mi hovorí: „Pane, Pane,“ vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je na nebesiach. Mnohí mi v onen deň povedia: „Pane, Pane, či sme neprorokovali v tvojom mene? Nevyháňali sme v tvojom mene zlých duchov a neurobili sme v tvojom mene veľa zázrakov?“ Vtedy im vyhlásim: Nikdy som vás nepoznal; odíďte odo mňa vy, čo páchate neprávosťou“ (Mt 7,21-23)! Vskutku, akékoľvek porovnávanie sa medzi sebou je nezmyselné! Všetci sme rovnakí synovia a dcéry jedného a toho istého Boha a preto „medzi všetkými veriacimi na základe ich preporodenia v Kristovi existuje z hľadiska dôstojnosti a činnosti opravdivá rovnosť“ (c. 208 CIC). A čo sa našej schopnosti osvojiť si tento dar týka – a tu jedine sa od seba nejako líšime! – ani tu porovnávanie sa medzi sebou nie je možné, pretože nikto nevidí dovnútra a nikto nijako nedokáže ohodnotiť, či je svätejší a bližšie k naplneniu tohto daru ten a či onen. Ako hovorí sám Ježiš, „mnohí prví budú poslednými a poslední prvými“ (Mt 19,30).

Tretia vec je rast. Kresťanstvo je o raste. O raste plnom radosti. Aby sme tomu porozumeli... Predstavte si, že ste amatérsky športovec. Jedného dňa zaklope na vaše dvere bohatý a vážený muž a povie vám: Preskúmali sme vaše výsledky aj vaše možnosti, talent, skladbu tela, všetko. Je vo vašich silách o šesť rokov vyhrať olympijské hry. Preto sme vám už teraz zabezpečili divokú kartu, vašu účasť na nich už máte istú. Zaplatili sme vám trénera a zabezpečíme vám dokonalé tréningové podmienky. Na vás je už len trénovať a o šesť rokov sa uvidíme na ceremonii odovzdávania olympijských medailí.

Toto je naša situácia. Naše miesto medzi zbožštenými v Nebi je už zaplatené Kristom a potvrdené krstom. Čaká sa už len na nás, či ho prijmem a či sa nám uráči zbožštiť sa. Ak sa rozhodneme, že hej – potom jediné, čo musíme urobiť, je prijať tento dar zbožštenia – tým jediným prostým neformálnym a nevyhnutným spôsobom, že totiž do tohto daru a postavenia dorastieme (porov. úvaha 482,

483, alebo katechézky od 72/627 vyššie). Že dorastieme do veľkosti synov a dcér Boha, do veľkosti Krista, až „kým nedospejeme všetci k jednote viery a poznania Božieho Syna, k zrelosti muža, k miere plného Kristovho veku, aby sme už neboli malými deťmi ... žime podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou, do Krista“ (Ef 4,13-15). Tento rast sa deje bez strachu a bez úzkosti, naopak, vo veľkej radosti, pretože, ako onen športovec z nášho príkladu, aj my už s istotou vieme, že je v našich možnostiach uspieť, každý jeden, bez ohľadu na to, ako sa navonok ľudským očiam a tomuto svetu javíme. Samo Písmo nás ubezpečuje, že Boh „tým, ktorí ho prijali, dal moc stať sa Božími deťmi“ (Jn 1,12) a preto môže Pavol jasať a volať: „vdaka Bohu, ktorý nám dal víťazstvo skrze nášho Pána Ježiša Krista“ (1 Kor 15,57)! Všimli ste si, že hovorí o tomto víťazstve v minulom čase, ako o niečom už danom, že?

Porovnávanie sa sám so sebou je na mieste v začiatočníckych fázach. Vtedy, na ceste očisťovania a asketického obrátenia má určite veľký zmysel. Lenže už nie ako zdroj pocitu dôležitosti či dokonca hodnoty. Už nie. Stáva sa niečím omnoho menej dramatickým: prostým tréningovým ukazateľnom Božieho atléta, ktorý na základe analýzy výsledkov upravuje svoju tréningovú rutinu, aby bola ešte efektívnejšia. Neskôr však zmysel stráca. V čase krízy budeme mať pocit, že stagnujeme, dokonca upadáme. V čase noci môžeme mať pocit, že to, čo nám skvelo fungovalo, zrazu nefunguje – a pritom si hneď nevšimneme, že dôvodom nie je úpadok, ale to, že sme z danej etapy duchovného rastu prosté vyrástli a Boh nás vedie ďalej, na cestu pokročilých. S postupujúcou svätosťou takisto stále viac vnímame svoju hriešnosť. Je to paradox, ale čím sme Bohu podobnejší a svätejší, tým viac hriešnosti a nedokonalosti v sebe badáme. Mohlo by nás to zlomiť. Uvrhnúť do skleslosti, smútku a depresie. Ale neuvrhneme. Pretože nič z toho sa nášho vedomia hodnoty nijako netýka:

- Stále som syn (dcéra) Boha. Navždy a nezvratne.
- Stále ma trénuje sám Boh. On je ten najlepší. Verím Mu, že ma dovedie do plnosti tohto Daru.
- Preto sa neporovnávam. S nikým. Ani so sebou. Tak, ako to zaznieva v slovách Pavla: „Mne naozaj málo záleží na tom, či ma súdite vy alebo iný ľudský súd. Ani sám seba nesúdím, lebo nie som si ničoho vedomý, ale to ma neospravedlňuje. Pán je môj sudca“ (1 Kor 4,3-4).
- Môžem ako Simeon Nový Teológ povedať, že som úbohý, ale milujúci Boha a bratov – a v tom to je: Odstraňovanie Ega a vzrast v láske je moja časť práce, môj tréning. O nič iné sa starať nemusím. Moja hodnota? Som syn (dcéra) Boha. Môj úspech a víťazstvo? Boh mi ho už zaistil a daroval. Moje miesto v Nebi? Isté a rezervované. Môj tréner? Boh, ten najlepší. Môj tréningový plán zbožštenia, čiže život a jeho „strasti a radosti“, ktorými ma Boh prevádza? Starostlivo Bohom nadizajnovaný ako tá najlepšia na mieru šitá forma môjho tréningu. A tak jediné, čo mi ostáva, je nedumať, nešpekulovať, neporovnávať sa (to je vec Ega, Pravému Ja je to cudzie – porov. úvaha 665) – a miesto toho v každej chvíli trénovať svätosť a lásku najlepšie, ako dokážem a nezaťažovať sa veľmi s nejakými „výsledkami“ či „pokrokom“, leda ak vecne a technicky. Svetským ľuďom ich svetské výsledky dávajú pocit úspechu a hodnoty a na vlnách serotoninu ich motivujú k ďalšiemu boju, tréningu, konaniu. Nás nie. Nás motivuje naša hodnota synov a dcér Boha, prítomnosť najskvelejšieho trénera, Boha i istota miesta, ktoré už medzi zbožštenými v Nebi, našom Pravom Dome, máme. Pokojne a naplno ďalej trénujeme, o nič sa nestaráme, o nič nie sme ustarostení (Flp 4,6), lebo vieme, že „ak nechabneme, budeme v pravom čase zat“ (Gal 6,9).

Výsledkom je radosť. Radostná bezstarostnosť, slobodná uvoľnenosť detí Boha (katechézky 78/633 až 80/635). Život krásny nádherný, slobodný a nezávislý od všetkého vrátane nás samotných – pretože je závislý od Boha, ktorý povyšuje a oslobodzuje podľa slov Krista: „Keď vás Syn vyslobodí, budete naozaj slobodní“ (Jn 8,36). Amen!